

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента,

Кручек Вікторії Аркадіївни

на дисертаційне дослідження **Кліпи Юлії Володимирівни**

**«ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»,**

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

***Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами
відповідних галузей науки та народного господарства***

Дисертаційне дослідження Ю.В. Кліпи присвячене виключно актуальній темі – проблемі вдосконалення та якісної організації професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності.

Для України особливо актуальним є питання реалізації структурних перетворень в економіці, що базуються на ґрунтовних дослідженнях динаміки економічних змін у кожному структурному елементі економіки – галузі, підгалузі, адміністративно-територіальній одиниці та виконуються кваліфікованими фахівцями. Його розв'язання лежить в площині розбудови сфери освіти, науки та інноватики з врахуванням теоретико-методологічних основ підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти (у різних галузях економічної діяльності, типах природокористування та на рівнях стратегічного управління), а також економічних факторів і сучасних вимог до організації контролю за суб'єктами управління.

Ознайомлення з результатами проведеного здобувачкою всебічного аналізу наукової літератури, загальних питань у сфері професійної підготовки фахівців сфери економіки, виявлені нею суперечності, зокрема: між державними вимогами щодо підготовки конкурентоспроможних економістів банківської справи та недостатнім рівнем їх фахової компетентності для економічної безпеки підприємницької діяльності; соціо-економічним замовленням щодо модернізації освітньо-наукового процесу з традиційним науково-методичним забезпеченням професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи та необхідністю європеїзації, транскордонної імплементації систем освіти, науки та інноватики; усталеною методикою організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки та невідповідністю її змісту у чинних програмах змістових освітніх модулів глобальним викликам економічної безпеки, дозволяють стверджувати про актуальність проблеми дослідження.

Дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР досліджень сфери освіти «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДРК№ 0117U004914) та «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (ДРК № 0115U000552). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 11 від 23 лютого 2016 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується результатами дослідження, проведеного дисертанткою, і загалом не викликає сумніву. Експериментальна база дослідження охоплює сім закладів вищої освіти різних регіонів України (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи» – Київський інститут банківських технологій та бізнесу, Львівський, Черкаський, Харківський навчально-наукові інститути університету; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», НУБіП України ВП «Ніжинський агротехнічний інститут», Хмельницький інститут соціальних технологій ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна») й достатню кількість респондентів (789 осіб).

Понятійне поле дослідження в цілому продумане й представлено коректно, що зумовило можливість оптимального визначення стратегії наукового пошуку, а також її ефективної реалізації.

Цілком виправданим виглядає вибір методів дослідження для вирішення визначених завдань і перевірки вихідних припущень. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження: *загальні теоретичні* – теоретико-методологічний аналіз наукової літератури з проблем структурування освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів для підприємницької діяльності; класифікація та систематизація теоретичних даних практично-корисного досвіду для встановлення особливостей підготовки; спеціальні теоретичні методи аналізу – аксіологічний та інституційний; системний, портфельний та причинно-наслідковий; проблемний; прогностичний та аналіз ефективності забезпечують досягнення цілей (теоретичних і методичних засад підготовки економістів; характеристики понятійно-категоріального апарату

педагогічного дослідження, специфіки, підходів та принципів фахової підготовки, розробки методики та проектування моделі організації процесу, педагогічний експеримент, перевірка ефективності моделі та методики); організації процесу підготовки за видами діяльності: пізнавальної, навчально-дослідної, науково-методичної, випробувально-пошукової, технологічної, інструментально-практичної, стажування; пізнавально-діяльнісні: стимулювання, інтерактивно-ситуаційні, джерельності інформації, логіки пізнання та сприйняття, моніторингового контролю та самоконтролю, бінарні комбіновані; емпіричні методи та методики дослідження: діагностичний, спостереження, бесіди, інтерв'ювання, анкетування (закрите, відкрите, вибіркоче); науковий експеримент (етапи – діагностико-мотиваційний, скринінговий, констатувальний, формувальний, результативний); статистичної обробки даних, що забезпечили достовірність результатів дослідницької діяльності.

Ґрунтовне вивчення джерельної бази (понад 270 найменувань), яке здійснила здобувачка, дали змогу достатньо переконливо висвітлити проблематику дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому

Структура презентованої роботи є логічною, відповідає обраному напрямку наукового пошуку, дозволяє не лише простежити послідовність розв'язання поставлених завдань, але й засвідчує виважений підхід автора до окресленої проблеми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту роботи відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

Зміст автореферату відображає зміст дисертації та досить повно висвітлює суттєві її аспекти, основні положення та висновки. Структура, зміст, результати дослідження, основні висновки, викладені в авторефераті, відповідають і відображають основні положення дисертації.

У вступі чітко сформульовані суперечності, які визначають актуальність обраної проблеми; вказано на зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами; коректно сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт, предмет дослідження, викладено гіпотезу дослідження; охарактеризовано застосовані методи дослідження, сформульовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; відображено інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження. Також подано відомості про публікації за темою дисертації, її структуру й обсяг. Автором конкретизовано особистий внесок у праці, написаній у співавторстві.

У першому розділі «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх економістів для ефективного забезпечення банківської справи» проаналізовано понятійно-категоріальний апарат проблеми наукового педагогічного пізнання потреби професійної підготовки майбутніх економістів з компетентностями для підприємницької діяльності, розкрита специфіка професійно-педагогічної підготовки майбутнього економіста для підприємницької діяльності та здійснено Системний аналіз підходів та принципів організації системи професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи.

Особливої уваги заслуговує комплекс підходів, орієнтованих на галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (спеціальності 015 Професійна освіта. Економіка) та 05 Соціальні та поведінкові науки (спеціальності 051 Економіка), 07 Управління та адміністрування зі спеціальності (спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування), а саме пізнавально-діяльнісний, ситуаційний, виміру та зниження бідності, прийняття управлінських рішень, програмно-цільовий та компетентнісний.

У другому розділі «Методика організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності» розкрито архітектуру організації професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи з компетентностями підприємницької діяльності, розроблено методологічний зміст та обґрунтовано технології професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи з компетентностями для підприємницької діяльності. Дисертанткою вдало представлено авторське бачення методики організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності обґрунтована у триаді трактування як: 1) система синхронізованих методів, засобів та форм, 2) спосіб організації процесу професійної підготовки здобувачів освіти для галузей економіки та 3) академічний сервіс формування сприятливого середовища інтеграції освіти, науки й інноватики; візуалізовано організаційно-педагогічні умови соціально-економічного спрямування професійної підготовки висококваліфікованих економістів (автореферат – рис. 1, дисертація – рис.2.2).

У третьому розділі «Розроблення та верифікація проектової моделі організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів» розкрито компоненти професійної підготовки здобувачів-економістів банківської справи для майбутньої підприємницької діяльності, спроектовано її модель та здійснено експертне оцінювання моделі організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності.

Заслуговує на схвалення спроектована модель організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємництва. Експериментально-дослідна верифікація, на основі реалізації спланованих етапів педагогічного експерименту – діагностико-мотиваційного, скринінгового, констатувального, формувального та результативного, підтвердила ефективність розробленої моделі. Її результати засвідчили позитивну динаміку сформованості компетентностей, важливих для підприємницької діяльності, у майбутніх економістів банківської справи та підтвердили результативність професійної підготовки.

Висновки до розділів та загальні висновки є обґрунтованими, логічно пов'язані з процесом поступового розв'язання завдань та реалізації мети дослідження.

Таким чином, аналізуючи дисертаційне дослідження Кліпи Ю.В. відзначимо, що в цілому воно характеризується логічністю викладу матеріалу. Матеріали дисертаційного дослідження належним чином структуровані, що відображено у змісті роботи.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження

Щодо новизни результатів проведеного дослідження варто констатувати, що дисертанткою сформульовано та теоретично обґрунтовано теоретико-методичні засади професійного формування компетентності для підприємницької діяльності у майбутніх економістів в освітньо-науковому процесі ЗВО орієнтованих на гарантування економічної безпеки банківської справи; розроблено та обґрунтовано структурно-логічну схему соціально-економічного замовлення на підготовку майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності; організаційно-педагогічні умови соціально-економічного спрямування професійної підготовки висококваліфікованих економістів; модель організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємництва; удосконалено методiku організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки економістів банківської справи для підприємницької діяльності; обґрунтовано, розроблено та верифіковано за експертною системою анкетування та бального оцінювання ефективність розробленої моделі.

Достовірність результатів забезпечена всебічною апробацією здобутків у науково-дослідницьких заходах різного рівня (як-то міжнародні та всеукраїнські конференції з широкою амплітудою поширення).

Основні положення та результати дослідження впроваджено у освітній процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (акт

впровадження № 07-10/1286 від 10.01.2020 р.), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка впровадження від 21 січня 2020 року № 01-23/18), Хмельницький інститут соціальних технологій ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (довідка впровадження від 28.01.2020 р. № 6/1), Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (довідка впровадження від 24.01.2020 р. № 106-68-031), Національний університет біоресурсів і природокористування України ВП «Ніжинський агротехнічний коледж» (довідка впровадження від 05 березня 2020 року №117/14), КЗПО «Обласний екологічно-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради (довідка впровадження від 24.01.2020 р. № 9/1), Класичний приватний університет (довідка впровадження від 12.01.2020 р., № 78/03).

У цілому робота Кліпи Юлії Володимирівни характеризується достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку. Достовірність отриманих результатів забезпечена ґрунтовним аналізом значного обсягу інформаційних джерел, доцільно вибраними й використаними методами дослідження, репрезентативністю вибірки, підтверджена апробацією на наукових конференціях різного рівня, математично-статистичною інтерпретацією кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробленні та впровадженні освітньо-змістового модулю з «Економічної безпеки та державного регулювання якості банківського сервісу» та спецкурсу «Організація процесу професійної підготовки економістів» у різних напрямках професійної підготовки майбутніх економістів зі складовими системного аналізу якості економічної національної та міжнародної безпеки, бізнес-економіки та аналітики банківської справи, загальної та прикладної економіки, підприємницько-комерційної діяльності, соціальної економіки та фінансової безпеки банківської справи для стратегічного управління соціально-економічним розвитком держави та у транснаціональній взаємодії професійної підготовки економістів з метою розвитку підприємництва.

Матеріали дослідження можуть бути практично корисними для широкого спектра спеціальностей економічної галузі.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Структура, будова, зміст, результати дослідження, основні висновки, що викладені в авторефераті відображають ключові позиції дисертації. Основні положення дисертації Ю.В. Кліпи повною мірою відображено у 24 публікаціях, серед них 7 статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 2

статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних; 15 тез і матеріалів доповідей апробаційного характеру у 24 наукових працях, серед яких: 1 навчально-методичний посібник, 7 статей у колективних монографіях, 2 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 наукове фахове видання України).

Рівень апробації є достатнім і підтверджується участю дисертантки у 14 науково-практичних конференціях всеукраїнського й міжнародного рівнів.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова, зміст, результати роботи, загальні висновки, що викладені у авторефераті, у повному обсязі відповідають та відображають основні положення дисертації.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та побажання:

1. За задумом автора однією з форм організації елективного спецкурсу «Організація освітньо-наукового процесу підготовки майбутніх економістів» є дистанційна, мережева он-лайн взаємодія. Зважаючи на період виконання дисертаційного дослідження, варто було б описати особливості організації дослідження та освітньо-наукового процесу в умовах карантину.

2. Не розкрито компаративістику семантики зарубіжних особливостей професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи з компетентностями для підприємництва.

3. Не синхронізовано функціональність експериментальної площадки дослідження зі присвоєними кваліфікаціями, що потребує окремих науково-доведених коментарів.

4. У дисертації зустрічається не коректна транслітерація абревіатур іноземних посилань.

Висловлені зауваження та побажання спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальні висновки і оцінка дисертації

З огляду на актуальність дослідження, зміст і цінність отриманих результатів, важливість і новизну теоретичних й практичних висновків, дисертаційна робота Кліпи Юлії Володимирівни на тему «Професійна підготовка майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дослідження відповідає вимогам п.п. 9, 10, 2, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а також паспорту спеціальності. Її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач лабораторії дистанційного
професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти
НАПН України

В.А.Кручек

Кручек В. А.
15 09 2020